

Kinn

Alf R. Bjercke:

Ledende spørsmål

Jeg holder nettopp på med en fascinerende bok som kom ut i fjor høst i USA — «The Court-Martial of Georg Armstrong Custer». Forfatteren forutsetter at «The Boy General» som amerikaner mest kalte ham, eller «Yellow Hair» som indianerne uttrykte det, var blitt hardt sår, men likevel hadde overlevet det berømte slaget ved Little Big Horn der han og hele 7. kavaleriregi-

ment ble totalt utradert av 8—9.000 sioux-indianere.

Han forutsetter videre at forsvarssjefen, general William Tecumseh Sherman, på tross av den berømte offiserens «pep»-image» finner det nødvendig å stille ham for krigsrett for de utrolige feilvurderingene han gjorde den juni-dagen i 1876 ute i Montana.

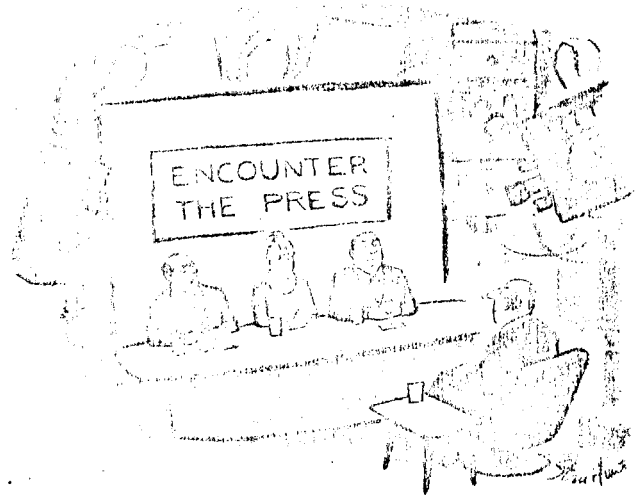
Det meste av boken foregår i rettsalen hvor vi får et tydelig innblikk av hvilke skarpe regler som gjelder for eksaminasjon av vitner, tillatte og utillatte spørreformer og ikke minst forbudet mot å gi vitner «leading questions». Enten det er forsvareren eller aktor som har ordet, er dommeren like uøyelig når han finner at spørsmålene nærmer seg å kunne karakteriseres som «leading». Jeg er klar over at denne rettspraksis eksisterer i USA i dag og at den f.eks. ikke fullt ut respekteres her i landet. Jeg refererer f.eks. til landsviksoppgjøret der lagmann Solem innførte en helt ny praksis i norsk rettsvesen — nemlig det å stille seg på aktors side i de fleste tilfelle.

Et uplettet rettsvesen er selvsagt en klar forutsetning for et virkelig demokrati. For noen dager siden opplevet vi hvorledes en stygg utvekst ble fjernet. Jeg sikter til den praksis at Norsk Rettsvidende i en utrekke har nevnt tiltalte og andre aktører i forskjellige rettsaker ved fullt navn i sine referater og herigjennom ødelagt livet for svært mange mennesker og deres familier og gitt dem en betydelig tilleggsstraff til den samfunnet ellers har ønsket å tildele dem.

Siden krigen er vårt demokrati tilført et helt nytt innslag. Den som har grepet integrerende inn i den ordinæres liv og levestil. Jeg sikter til fjernsynet og den svære gjennomslagskraft dette teknikkens vidunder ettervert har fått. Den «sterke rosa»-plakat som hver avisredaktør har på sin pult er tydeligvis ikke oppstilt på Marienlyst, og vi har sett en rekke overtramp og «glipp» derfra i de senere årene.

Den 17. april var det en riktig interessant reportasje fra vare skipsverft og reporteren benyttet seg av alle de «leading questions» hun kunne komme på. Hun fikk derved det norske folk til å tro at hver eneste arbeider i skipsindustrien er en ledende slave som holder på å forgå av gasser, gaister, manglende sanitett og en lang rekke andre miljødrapende begreper. Misforstå nå ikke — jeg er ikke ute for å påstå at alt er 100% herlig og nyttelig i skipsbyggingsindustrien og at det intet står igjen å gjøre. Det er ensidigheten og de ledende spørsmål jeg vil til livs.

Riktig mantert ble det på slutten da intervjueren var noe til å legge inn noen ordvarede ord for situasjonen og forklarte at karene på Fredrikstad Mekaniske Verksted var meget opptatt av spørsmålet om de skulle få nye ordre og kunne byvare sin arbeidsplass og ut dette uantagelig var grunnen til de uttalelser de kom med. Deretter fulgte et ekskurs av to blide middelaldrende verkstedarbeidere med pastisjert i fullt arbeid, og den ene utbrøt på herlig Fredrikstad-dialekt:

«Mr. Stronson — De er blitt betegnet som et uvitende fe, en tykkskalle og en kujon. Har De noen kommentarer til det?»

(The New Yorker.)

omrent følgende: «Nei, her trives vi veldig godt alle sammen. Vi håper bare at det blir arbeid nok i tiden fremover!»

Også radioen har lagt seg til med ledende spørring. Reporteren Wenche Dager er en særlig ekspert i dette. Hennes rundspøringer har ofte et opplegg som minner mistenkelig på dette «er det sant at de har sluttet å si Deres kone?» Hva vedkommende *om* svarer, må det bli negativt — om ikke for ham selv, så for den bedrift eller det miljø han arbeider i. Vanskeligheten er naturligvis at vi her ikke har noen forsvarer som hugger inn med «objection» slik som i USA, og som like etter følges av dommerens klare «sustained».

Jeg vil ikke påstå at Norge stort sett består av knehøner som lar seg lede hit og dit av mer eller mindre venstrevridde NRK-reportere, men felles for de fleste er at det er første gang de er «på luften» og mange er vettskremte for hva de skal komme til å si, og særlig for det å dumme seg ut. De klammer seg til det halmstrå de da får av en trent reporter — nemlig det svaret som hun har lagt dem i munnen. Det nytter da lite for dem senere å forklare arbeidskameratene at «jeg mente jo ikke å si det akkurat sånn som det ble sagt».

Det er mulig at det blir dårligere TV av å følge en fair og rettferdig praksis overfor intervjuobjektene. Jeg tror likevel de fleste foretrekker det frem for et uriktig og vridd bilde av det samfunn vi lever i.

Det er meget å rette på her i landet, og mer blir det dag for dag, så det skulle ikke være nødvendig å jubilere negativisme slik det nå så ofte gjøres.